

Asia: VN/18083/2024

Lausuntopyyntö SLAPP-direktiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tuula Linna, professori (em.)

8.6.2025

Oikeusministeriölle

Kiitä tilaisuudesta saada lausua. Lausun kunnioittaen seuraavaa.

Pidän ehdotusta kannatettavana ja hyvin valmisteltuna.

Olisi kuitenkin perusteltua, että SLAPP-kanteita koskevaa sääntelyä ei rajattaisi ainoastaan rajat ylittäviin asioihin, vaan säännösten tulisi soveltua myös kansallisiin häirintä- ja kverulanttikanteisiin. Kansallisessa kontekstissa oikeudenkäynnin väärinkäyttö ei ole tuntematon ilmiö. Tutkimusten mukaan esimerkiksi kverulanttivalittajat eivät ole kovinkaan harvinainen ilmiö käräjäoikeuksissa – ks. empiirinen tutkimus Samuli Kulmala: Kverulantit eli sarjavalittajat. Edilex-sarja 2025/3 (12.2.2025). On oletettavaa, että myös SLAPP-kanteita esiintyy, eikä voida pitää poissuljettuna, etteikö niiden määrä nousisi. SLAPP-kanne yhdistettynä korkeaan oikeudenkäyntikuluriskiin on varsin haitallinen ilmiö.

Ruotsissa on katsottu, ettei direktiivin täytäntöönpano edellytä uusista seuraamuksista säätämistä. Tämä perustuu siihen, että Ruotsissa on kriminalisoitu moitittava menettely oikeudenkäynnissä. Tätä koskevat säännökset ovat rättegångsbalkenin (RB) 9 luvussa.

Ruotsin RB 9:1:ssä säädetään ”En part, som mot bättre vetande inleder eller föranleder rättegång i tvistemål, döms till böter.” Sama koskee luvun 4 §:n mukaan asiamiestä.

Suomessa tilanne on erilainen, koska meillä – asiaa ilmeisesti sen enempää pohtimatta – vastaava säännös on poistettu oikeudenkäymiskaaren 29 luvusta. Hallituksen esityksessä HE 271/2004 vp todetaan, että luku (ts. OK 29 luku. Oikeudenkäynnin väärinkäyttämisestä) sisältää vanhentuneet rangaistussäännökset oikeudenkäynnin väärinkäyttämisestä. Luku ehdotettiin kumottavaksi. Kun kansallinen sääntely on vajavainen, olisi tarpeen pohtia, tulisiko SLAPP-kanteita koskeva sääntely ulottaa myös kansallisiin tapauksiin. Vielä parempi vaihtoehto olisi käynnistää erillinen hanke erilaisten oikeudenkäynnin väärinkäyttötapausten sääntelemiseksi, jolloin myös sarjavalitukset voitaisiin saada nykyistä paremmin kuriin. Tuomioistuinten resurssit ovat rajalliset, ja ne tulisi käyttää juttuihin, joissa aidosti on kysymys oikeussuojan tarpeesta.

Häirintäkannemaksun alaraja lienee sopiva, mutta yläraja 10.000 euroa on liian alhainen. Tuon määräinen summa ei riitä estämään SLAPP-kannetta, jonka nostaa taloudellisesti voimakas taho. Maksu pitäisi porrastaa niin, että painavasta syystä maksun määrä voisi olla esimerkiksi 50.000 euroa ja jos sama taho nostaa SLAPP-kanteita toistuvasti, joka kerrasta korotettuna.

Häirintäkannemaksu saattaa olla ne bis in idem -kiellon alainen. Asia tulisi ratkaista, kuten Ruotsissa niin, että maksua ei tuomita, jos asiassa on annettu rikosasiassa tuomio (ks. Ruotsin RB 9:8: Vite får inte föreläggas när straff är utsatt.) Jos rikosasia on pantu vireille, häirintämaksun määräämistä tulisi lykätä. Tällainen sääntely olisi selkeämpi kuin ehdotettu lain 2.2 §, jonka mukaan lakia ei sovelleta rikosasioissa eikä syyteasian yhteydessä käsiteltävän rikoksesta johtuvan yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittelyssä.

Yhtenä mahdollisuutena voidaan myös harkita OK 14 luvun 7 §:n mukaisen järjestyssakon soveltamisalan laajentaminen koskemaan SLAPP-kanteiden (ja kverulanttikanteiden) vireillepanoa. Nykyisin järjestyssakkoa ei voitane määrätä SLAPP-kannetilanteessa. Todettakoon tosin ne bis in idem -kiellon kannalta se ongelmallisuus, että OK 14:7.3:n mukaan seuraamuksen määrääminen ei estä nostamasta syytettä samasta teosta, jos siitä on muualla laissa säädetty rangaistus. Olisi aiheellista harkita tämän säännöksen muuttamista.

Tuula Linna

